

Hướng Dẫn Nhận Biết

MỘT SỐ LOÀI ĐỘNG VẬT VÀ THỰC VẬT PHỔ BIẾN Ở KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN ĐẤT NGẬP NƯỚC VÂN LONG

MỤC LỤC

Lời giới thiệu 02

Tổng quan về Bảo tồn thiên nhiên Đất ngập nước Vân Long 04

Hệ động vật Vân Long 06

Nhận dạng một số loài động vật đặc trưng tại Vân Long..... 08

Hệ thực vật Vân Long 20

Nhận dạng các loài thực vật phổ biến, đặc trưng, quý hiếm tại Vân Long 21

Lời khuyên dành cho du khách tới Vân Long 26

Thông tin liên hệ 28

Lời cảm ơn 28

Lời giới thiệu

Trong bối cảnh biến đổi khí hậu và sự suy giảm đa dạng sinh học diễn ra nhanh chóng như hiện nay, Khu Bảo tồn thiên nhiên Đất ngập nước Vân Long xuất hiện như một “viên ngọc xanh” quyến rũ giữa lòng Ninh Bình, không chỉ bởi cảnh quan hữu tình mà còn bởi hệ sinh thái tự nhiên độc đáo.

Cuốn sổ tay này được biên soạn dành cho các du khách, những người yêu thiên nhiên, và cả những ai đang tìm kiếm những trải nghiệm gắn với thiên nhiên. Với ngôn ngữ dễ hiểu, hình ảnh sinh động và thông tin chính xác, qua đó sẽ giúp bạn dễ dàng nhận biết một số loài động, thực vật đặc trưng tại Vân Long trong những chuyến tham quan. Chúng tôi hy vọng cuốn sổ tay này không chỉ mang lại tri thức, mà còn góp phần khơi dậy tình yêu và trách nhiệm bảo vệ thiên nhiên của mỗi người, để Vân Long mãi là điểm đến thanh bình cho du khách và là ngôi nhà an toàn cho muôn loài.

© Lê Khắc Quyết

KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN ĐẤT NGẬP NƯỚC VÂN LONG

Khu Bảo tồn Thiên nhiên Đất ngập nước Vân Long thuộc xã Gia Vân, tỉnh Ninh Bình, cách Hà Nội khoảng 82 km về phía Nam. Được thành lập năm 2001, Vân Long đã nhanh chóng trở thành điểm sáng trong công tác bảo tồn đa dạng sinh học và du lịch sinh thái của Việt Nam.

Với diện tích 2.736 ha, khu bảo tồn sở hữu một hệ sinh thái độc đáo với sự đan xen giữa địa hình đồi núi đá vôi và các vùng đất ngập nước, tạo nên phong cảnh độc đáo như một “vịnh Hạ Long” thu nhỏ trên cạn

Điểm nhấn đặc biệt của Vân Long là quần thể Voọc mõng trắng (*Trachypithecus delacouri*) tự nhiên lớn nhất tại Việt Nam và trên thế giới. Đây cũng chính là yếu tố góp phần giúp Vân Long được công nhận là Khu Ramsar thứ 9 của Việt Nam năm 2018 và vào năm 2020 trở thành Khu bảo tồn đầu tiên được ghi danh Danh lục Xanh IUCN tại Đông Nam Á.

ĐA DẠNG KHU HỆ ĐỘNG VẬT TẠI KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN ĐẤT NGẬP NƯỚC VÂN LONG

- ✿ Khu Bảo tồn Thiên nhiên đất ngập nước Vân Long sở hữu hệ động vật phong phú và đa dạng, với nhiều loài quý hiếm có giá trị bảo tồn cao.
- ✿ Tại đây ghi nhận 60 loài giáp xác, 48 loài thân mềm trên cạn, 132 loài côn trùng, 43 loài cá (trong đó có hai loài thuộc Sách đỏ Việt Nam).
- ✿ Hệ lưỡng cư và bò sát bao gồm 30 loài, đáng chú ý có loài thằn lằn ngón sơn (*Cyrtodactylus soni*) lần đầu phát hiện tại Việt Nam. Lớp thú tại Vân Long đã ghi nhận 39 loài, trong đó nổi bật với quần thể Voọc mõng trắng (*Trachypithecus delacouri*), số lượng khoảng 200 cá thể - là loài đặc hữu của Việt Nam, cực kỳ nguy cấp trên toàn cầu.
- ✿ Ngoài ra, Vân Long là môi trường sống của 200 loài chim, trong đó có nhiều loài chim nước và chim di cư quan trọng, và là điểm đến tiêu biểu cho nghiên cứu và du lịch sinh thái.

©Nguyễn Mạnh Hiệp

NHẬN DẠNG CÁC LOÀI ĐỘNG VẬT ĐẶC TRƯNG

Voọc Mông Trắng

Tên khoa học: *Trachypithecus delacouri*

Tên thường gọi: Voọc mông trắng – Delacour's langur

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Cực kỳ Nguy cấp (CR)
- Sách Đỏ Việt Nam: Cực kỳ Nguy cấp (CR)

Voọc mông trắng là loài linh trưởng cực kỳ nguy cấp (CR), đặc hữu của Việt Nam.

Hiện cả nước chỉ còn khoảng 300 cá thể, riêng Khu bảo tồn Vân Long là nơi an toàn của gần 200 cá thể.

Tầm quan trọng

Voọc Mông Trắng có vai trò quan trọng trong cân bằng hệ sinh thái rừng trên núi đá vôi. Nỗ lực duy trì môi trường sống an toàn cho loài này đóng vai trò quan trọng trong công tác bảo tồn đa dạng sinh học tại Việt Nam.

Sóc bụng đỏ

Tên khoa học: *Callosciurus erythraeus*

Tên thường gọi: Sóc bụng đỏ - Red-bellied Squirrel

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Dù không phải loài quý hiếm, Sóc bụng đỏ nhắc chúng ta rằng ngay cả những sinh vật quen thuộc nhất cũng giữ một vị trí không thể thiếu trong bức tranh thiên nhiên phong phú của Vân Long.

Tầm quan trọng

Tại Vân Long, Sóc bụng đỏ đóng vai trò quan trọng trong hệ sinh thái – giúp phát tán hạt giống và góp phần tái sinh rừng.

Thằn lằn ngón Sơn

Tên khoa học: *Cyrtodactylus soni*

Tên thường gọi: Thằn lằn ngón Sơn- Son's Bent toed Gecko

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC)
- Sách Đỏ Việt Nam: Được xếp vào loài Đặc hữu (E).

Đây là một phát hiện mới, có giá trị quan trọng cho khoa học nước nhà và thế giới (2016). Đến năm 2018 loài này tiếp tục được nghi nhận tại Hà Nam và Hòa Bình.

Tầm quan trọng

Việc phát hiện và mô tả loài Thằn lằn ngón Sơn góp phần quan trọng vào việc hiểu biết về đa dạng sinh học và bảo tồn các loài đặc hữu tại Việt Nam.

©Luu Quang Vinh

Cà cuống

Tên khoa học: *Lethocerus indicus*

Tên thường gọi: Cà cuống - Giant Water Bug

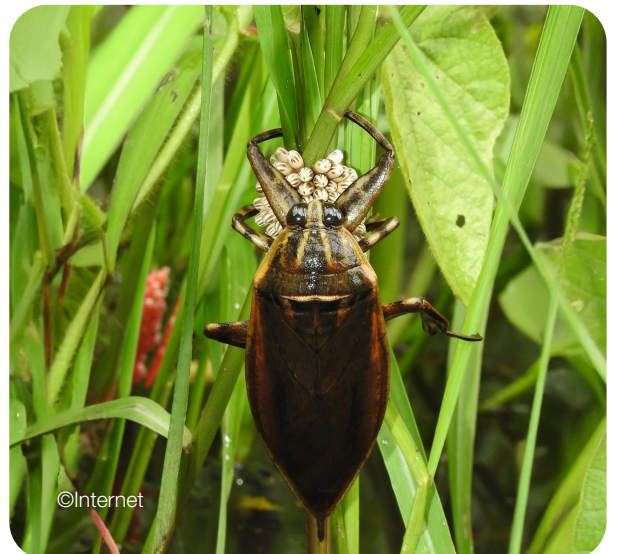
Tình trạng bảo tồn: T

- Danh sách Đỏ IUCN: Chưa được đánh giá (NE), tuy nhiên ở Việt Nam và một số nước Châu Á, loài *Lethocerus indicus* nằm trong sách đỏ quốc gia, được xem là loài quý hiếm hoặc bị đe dọa.

Cà cuống là một trong những loài côn trùng thủy sinh lớn nhất trên Trái đất. loài này nay trở nên hiếm gặp do bị khai thác quá mức và ô nhiễm nguồn nước. Sự suy giảm của chúng là dấu hiệu đáng lo ngại về sức ép ngày càng lớn lên hệ sinh thái nơi đây.

Tầm quan trọng

Cà cuống là loài Côn trùng thủy sinh chỉ thị môi trường nước sạch. Bảo tồn Cà cuống giúp duy trì chất lượng sinh thái và đa dạng sinh học tại Vân Long.

©Internet

Ốc bươu vàng

Tên khoa học: *Pomacea canaliculata*

Tên thường gọi: Ốc bươu vàng - Golden Apple Snail/ Channeled Apple Snail.

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC), là loài ngoại lai xâm hại cần được kiểm soát chặt chẽ.

Ốc bươu vàng là loài ngoại lai gây hại nghiêm trọng tại Khu bảo tồn thiên nhiên đất ngập nước Vân Long. Loài ốc này có nguồn gốc từ Nam Mỹ, được du nhập vào Việt Nam để nuôi làm thực phẩm, nhưng đã nhanh chóng trở thành một trong những loài xâm hại nguy hiểm nhất ở các vùng nước ngọt. Do khả năng sinh sản nhanh và thích nghi tốt khiến việc kiểm soát loài ốc này trong môi trường tự nhiên trở nên khó khăn.

©HTXDL Vân Long

Gà lôi nước

Tên khoa học: *Hydrophasianus chirurgus*

Tên thường gọi: Gà lôi nước - Pheasant tailed Jacana

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Gà lôi nước là một sinh vật độc đáo của Khu bảo tồn thiên nhiên đất ngập nước Vân Long. Loài chim đặc biệt này có thể bước đi nhẹ nhàng trên các thảm bèo, lá súng và sen, nên còn được gọi là “kẻ đi trên lá”.

Tầm quan trọng

Gà lôi nước là loài quý hiếm, biểu tượng của hệ sinh thái Vân Long. Bảo vệ loài này đồng nghĩa với gìn giữ đa dạng sinh học và môi trường sống đặc thù của khu vực.

©Trần Văn Bảy

Gà nước mày trắng

Tên khoa học: *Amaurornis cinerea*

Tên thường gọi: Gà nước mày trắng - White browed Crake

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Gà nước mày trắng là một loài chim sống lặn lẽ trong các vùng đất ngập nước của Vân Long. Chúng sử dụng những ngón chân dài để bước đi trên các thảm thực vật nổi, tìm kiếm côn trùng, hạt và sinh vật nhỏ dưới nước.

Tầm quan trọng

Với vai trò trong chuỗi thức ăn và phân tán hạt giống, chúng góp phần duy trì cân bằng sinh thái. Sự hiện diện của loài này cho thấy hệ sinh thái khỏe mạnh và đa dạng.

©Trần Văn Bảy

Sâm cầm

Tên khoa học: *Fulica atra*

Tên thường gọi: Sâm cầm - Eurasian Coot

Tình trạng bảo tồn:

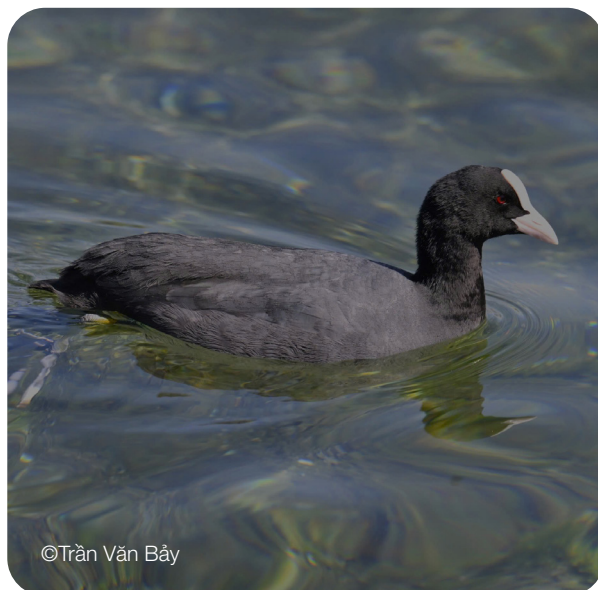
- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Ở Việt Nam loài này đang bị săn bắt mạnh và không còn xuất hiện thường xuyên.

Sâm cầm là loài chim nước di cư, “khách mùa đông” của KBT Vân Long. Vào mùa đông, loài chim phương Bắc này di cư về trú ngụ tại Khu bảo tồn thiên nhiên đất ngập nước Vân Long. Chúng bơi và lặn rất giỏi để tìm kiếm thực vật thủy sinh và các sinh vật nhỏ.

Tầm quan trọng

Là loài đóng vai trò quan trọng trong chuỗi thức ăn và cân bằng sinh thái. Sự xuất hiện của Sâm cầm phản ánh môi trường sống lành mạnh, đa dạng sinh học.

©Trần Văn Bảy

Trích cồ

Tên khoa học: *Porphyrio poliocephalus*

Tên thường gọi: Trích cồ - Grey headed Swampphen

Tình trạng bảo tồn:

Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Giữa những khóm lau sậy và mặt nước phủ đầy sen, súng của Khu bảo tồn thiên nhiên đất ngập nước Vân Long, Trích cồ nổi bật với vẻ ngoài rực rỡ. Chúng bơi và đi lại rất giỏi, thường leo trèo trên thảm thực vật nổi nhờ các ngón chân dài khỏe.

Tầm quan trọng

Với vai trò điều hòa quần thể thực vật thủy sinh và làm thức ăn cho các loài săn mồi, loài này góp phần duy trì cấu trúc và chức năng của hệ sinh thái.

Cò ốc

Tên khoa học: *Anastomus oscitans*

Tên thường gọi: Cò ốc - Asian Openbill Stork

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Cò ốc là loài cò đặc biệt với chiếc mỏ có khe hở đặc trưng – một công cụ hoàn hảo để gắp ốc ra khỏi vỏ. Tại Khu bảo tồn thiên nhiên đất ngập nước Vân Long, bạn có thể bắt gặp loài chim này lặn lội lờ lững, tìm bắt con mồi giữa những đầm lầy.

Tầm quan trọng

Với số lượng phát triển ngày càng nhiều, Cò ốc là một chỉ dấu quan trọng cho thấy hệ sinh thái đất ngập nước tại Vân Long vẫn đang khỏe mạnh và phát triển tốt.

Sả đầu nâu

Tên khoa học: *Halcyon smyrnensis*

Tên thường gọi: Sả đầu nâu - White-throated Kingfisher

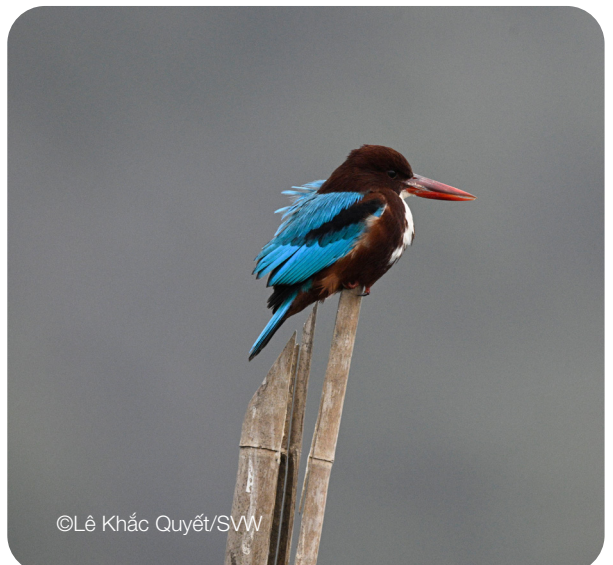
Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Không giống nhiều loài bói cá khác, Sả đầu nâu không chỉ săn mồi ở dưới nước mà còn ở các cánh đồng và ven rừng. Là loài chim định cư, nên bạn có thể dễ dàng bắt gặp và quan sát Sả đầu nâu quanh năm tại Vân Long.

Tầm quan trọng

Sả đầu nâu đóng vai trò quan trọng trong việc duy trì cân bằng sinh thái tại Vân Long, thông qua việc kiểm soát quần thể côn trùng và sinh vật nhỏ. Sự hiện diện ổn định của loài này là chỉ báo sinh học cho chất lượng môi trường sống.

Cò ngàng lớn

Tên khoa học: *Ardea alba*

Tên thường gọi: Cò ngàng lớn - Great Egret

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại trên toàn cầu (LC).

Tại Khu bảo tồn thiên nhiên đất ngập nước Vân Long, bạn có thể dễ dàng bắt gặp loài cò bản địa này trong các vùng nước nông. Chúng săn mồi một cách kiên nhẫn và chính xác, thường đứng yên hàng phút trước khi nhanh chóng chớp lấy con mồi.

Tầm quan trọng

Cò ngàng lớn góp phần kiểm soát quần thể loài gây hại, hỗ trợ hệ sinh thái nông – lâm – ngư nghiệp bền vững. Sự hiện diện ổn định của loài này phản ánh chất lượng môi trường sống tốt và hệ sinh thái đa dạng.

Bách thanh đầu đen

Tên khoa học: *Lanius schach*

Tên thường gọi: Bách thanh đầu đen - Long tailed Shrike / Rufous backed Shrike

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Tầm quan trọng

Bách thanh đầu đen đóng vai trò kiểm soát các loài côn trùng gây hại, giúp cân bằng sinh học và giảm sức ép nông nghiệp nơi trú ngụ.

Khướu đá hoa

Tên khoa học: *Gypsophila crispifrons*

Tên thường gọi: Khướu đá hoa - Limestone Wren Babbler

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Tầm quan trọng

Khướu đá hoa đóng vai trò kiểm soát côn trùng nhờ kiếm mồi trong kẽ đá và mặt đất, hỗ trợ cân bằng hệ sinh thái đá vôi. Sự xuất hiện của loài cho thấy hệ rừng trên núi đá vôi vẫn bền vững.

Hoét đá

Tên khoa học: *Monticola solitaries*

Tên thường gọi: Hoét đá - Blue Rock Thrush

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Tầm quan trọng

Hoét đá góp phần kiểm soát sinh vật gây hại và phát tán hạt giống

Rẻ quạt họng trắng

Tên khoa học: *Rhipidura albicollis* (Vieillot, 1818)

Tên thường gọi: Rẻ quạt họng trắng - White throated Fantail

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Tầm quan trọng

Rẻ quạt họng trắng giúp kiểm soát côn trùng, chỉ báo rừng khỏe. Ngoài ra do hoạt động trong tầng cây thấp giúp duy trì cân bằng chuỗi thức ăn trong hệ rừng.

Cò lửa lùn

Tên khoa học: *Botaurus sinensis*

Tên thường gọi: Cò lửa lùn - Yellow Bittern

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC)

- Sách Đỏ Việt Nam (2007): Được xếp vào mức Hiếm (R).

Tầm quan trọng

Cò lửa lùn giúp cân bằng hệ sinh thái đất ngập nước, nhờ kiểm soát côn trùng và động vật nhỏ. Loài còn có vai trò cung cấp nguồn thức ăn cho các loài lớn như chim Diều, Rắn, và là chỉ dấu đánh giá chất lượng môi trường nước ít bị suy thoái.

Bìm bịp lớn

Tên khoa học: *Centropus sinensis* (Hume, 1873)

Tên thường gọi: Bìm bịp lớn - Greater Coucal/ Crow Pheasant

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC), với quần thể ổn định và phạm vi sống rộng lớn.

Tầm quan trọng

Bìm bịp lớn đóng vai trò trong việc kiểm soát quần thể côn trùng gây hại nông nghiệp, duy trì cân bằng sinh thái, giúp phát tán hạt giống gián tiếp, và duy trì chuỗi thức ăn tự nhiên.

Le hôi

Tên khoa học: *Tachybaptus ruficollis*

Tên thường gọi: Le hôi - Little Grebe

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Tầm quan trọng

Le hôi kiểm soát côn trùng & cá nhỏ: giúp cân bằng sinh vật thủy sinh. Ngoài ra loài còn là nguồn thức ăn cho các loài lớn, và sự hiện diện của chúng báo hiệu môi trường nước lành mạnh, ít bị ô nhiễm. Đặc biệt chúng có các hành vi thú vị như lặn, ngoi lên bờ, đẩy tổ gần mặt nước.

Cò hương

Tên khoa học: *Ixobrychus flavicollis*

Tên thường gọi: Cò hương - Black Bittern

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC)
- Sách Đỏ Việt Nam: Được xếp mức Phải bảo vệ (PV), có nghĩa là được ưu tiên trong chương trình bảo tồn quốc gia.

Tầm quan trọng

Cò hương giúp điều chỉnh dân số các loài nhỏ, giữ cân bằng sinh thái đầm lầy, và cũng là loài chỉ thị quan trọng để đánh giá sức khỏe hệ sinh thái đầm lầy.

Vịt mỏ thìa

Tên khoa học: *Anas clypeata* (nay thuộc chi *Spatula* – *Spatula clypeata*)

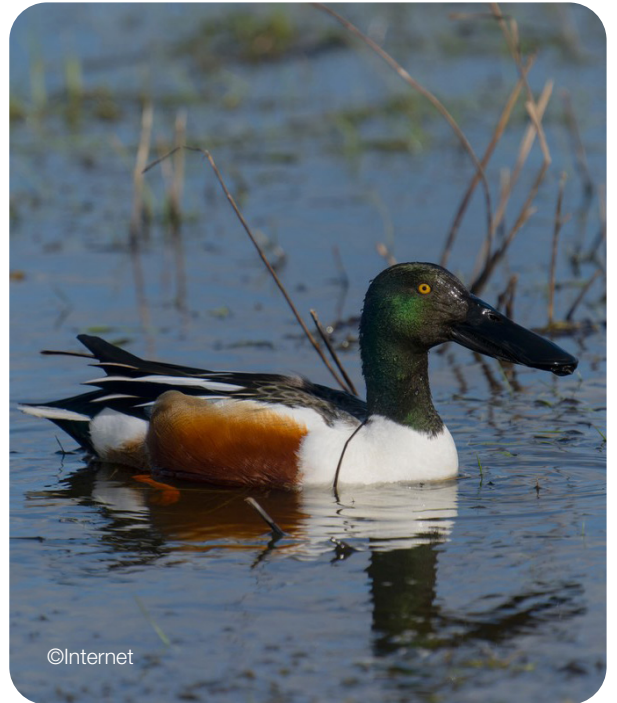
Tên thường gọi: Vịt mỏ thìa - Northern Shoveler/ Spoonbill Duck, “shoveler”

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Tầm quan trọng

Vịt mỏ thìa là loài lọc sinh vật phù du, động vật không xương sống, hạt thủy sinh bằng kỹ thuật mỏ đặc biệt. Góp phần cân bằng quần thể vi sinh vật nước và giảm hạn chế cạnh tranh thức ăn với các loài vịt khác nhờ cơ chế ăn lọc riêng biệt. Đây là loài chim di cư lớn, do đó chúng đóng vai trò trong vận chuyển dinh dưỡng giữa các hệ sinh thái.

Vịt lưỡi liềm

Tên khoa học: *Mareca falcata*

Tên thường gọi: Vịt lưỡi liềm - Falcated Duck/ Falcated Teal

Tình trạng bảo tồn:

Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).. Tuy nhiên một số nguồn ghi Gần bị đe dọa (NT), do suy giảm ở Trung Quốc vì săn bắn và mất môi trường sống.

Tầm quan trọng

Vịt lưỡi liềm góp phần điều hòa sinh vật phù du và các loài không xương sống dưới nước. Đặc biệt trong mùa di cư/ lưu trú ở vùng đồng ruộng ngập nước (như Vân Long), chúng đóng vai trò vận chuyển dinh dưỡng giữa hệ sinh thái vườn ruộng và rừng ngập. Sự hiện diện của loài là chỉ số đánh giá chất lượng môi trường đất ngập nước khỏe mạnh và giàu sinh vật phù du.

Bông lau trung quốc

Tên khoa học: *Pycnonotus sinensis*

Tên thường gọi: Bông lau trung quốc - Light Vented Bulbul

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Tầm quan trọng

Bông lau trung quốc giúp phát tán hạt giống, kiểm soát côn trùng, giữ cân bằng hệ sinh thái vì chúng vừa ăn côn trùng, trái cây, vừa làm mồi cho các loài khác. Sự xuất hiện của chúng chỉ báo chất lượng môi trường.

Bách thanh nâu

Tên khoa học: *Lanius Cristadus*

Tên thường gọi: Chim sẻ cánh nâu - Brown Shrike

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC), không bị đe dọa cấp toàn cầu.

Tầm quan trọng

Bách thanh nâu giữ vai trò kiểm soát côn trùng và động vật nhỏ, do đó góp phần ổn định quần thể sâu hại trong tự nhiên, hỗ trợ bảo vệ nông nghiệp và rừng. Là mắt xích thức ăn giúp cân bằng hệ sinh thái và có thể chuẩn đoán chất lượng môi trường

©Gregoire Dubois's

Cá chuối hoa

Tên khoa học: *Channa maculata*

Tên thường gọi: Cá chuối hoa - Blotched Snakehead

Tình trạng bảo tồn:

- Danh sách Đỏ IUCN: Chưa có đánh giá chính thức (NE)
- Sách Đỏ Việt Nam: Nguy Cấp (EN).

Cá chuối hoa là một loài cá săn mồi mạnh mẽ, bằng sự nhanh nhẹn và lẹ lẹ. Đặc biệt, loài cá này có thể thở bằng không khí và sống sót trong thời gian ngắn khi ở ngoài môi trường nước, giúp chúng thích nghi tốt với môi trường đầm lầy nông, như vào mùa khô hạn ở Vân Long.

Tầm quan trọng

Dù ít khi được du khách nhìn thấy, Cá chuối hoa là mắt xích quan trọng trong chuỗi thức ăn của hệ sinh thái Vân Long.

©Internet

Cá rô phi

Tên khoa học: *Oreochromis niloticus*

Tên thường gọi: Cá rô phi - Nile Tilapia

Tình trạng bảo tồn:

Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Cá rô phi là một trong những loài cá nước ngọt thích nghi tốt nhất với môi trường đất ngập nước như Vân Long. Ban đầu, chúng được đưa nuôi trong ao hồ nhưng ngày nay, cá rô phi đã hình thành các quần thể hoang dã ổn định tại nhiều vùng đất ngập nước, trong đó có Vân Long.

Tầm quan trọng

Cá rô phi giúp duy trì cân bằng sinh thái bằng cách kiểm soát tảo và làm nguồn thức ăn cho nhiều loài.

©Internet

Cá diếc

Tên khoa học: *Carassius auratus*

Tên thường gọi: Cá diếc - Crucian Carp

Tình trạng bảo tồn:

Danh sách Đỏ IUCN: Ít lo ngại (LC).

Cá diếc – họ hàng gần của cá vàng và cá chép là loài sống sót bền bỉ giữa môi trường thay đổi theo mùa.

. Là loài có thể sống trong điều kiện thiếu oxy, nước đục và nông – rất phù hợp với các vùng đất ngập nước như Vân Long.

Tầm quan trọng

Dù không nổi bật, cá diếc là mắt xích quan trọng trong chuỗi thức ăn, nuôi sống các loài chim, bò sát và động vật hoang dã khác. Nhờ ăn tảo, chất hữu cơ và sinh vật nhỏ dưới nước, chúng góp phần làm sạch môi trường và duy trì cân bằng sinh thái

©Nguyễn Huy Quang/SVW

©Đinh Huyền

HỆ THỰC VẬT KBTTN – ĐNN VÂN LONG

Theo số liệu điều tra, khảo sát đa dạng sinh học, Khu Bảo tồn thiên nhiên Đất ngập nước Vân Long đã ghi nhận 722 loài thực vật bậc cao có mạch, thuộc 459 chi và 123 họ thực vật. Trong đó, nhiều loài có giá trị sinh học, cảnh quan và dược liệu quan trọng, đồng thời đóng vai trò then chốt trong hệ sinh thái đất ngập nước và núi đá vôi.

Hệ thực vật tại Vân Long phản ánh ảnh hưởng của điều kiện tự nhiên và tác động của con người. Việc bảo vệ và phục hồi rừng, đặc biệt là các loài thực vật quý hiếm, đóng vai trò thiết yếu trong duy trì cân bằng sinh thái và bảo tồn đa dạng sinh học của khu vực.

NHẬN DẠNG CÁC LOÀI THỰC VẬT ĐẶC TRƯNG TẠI VÂN LONG

Bèo cái, Bèo tai tượng

Pistia stratiotes L. – Bèo cái
Họ: Araceae – Ráy

Tầm quan trọng

Là loài có vai trò quan trọng trong hệ sinh thái đất ngập nước, giúp ổn định bờ sông, bờ đập, chống xói mòn và lọc nước. Loài này cũng cung cấp nơi trú ẩn cho động vật hoang dã như chim, bò sát, lưỡng cư và cung cấp giá trị kinh tế trong sản xuất thủ công.

©Nguyễn Huy Quang/SVW

Cỏ Lác/Cói

Cyperus malaccensis Lam. – Cỏ lác/ Cói
Họ: Cyperaceae – Cói

Tầm quan trọng

Là loài có vai trò quan trọng trong hệ sinh thái đất ngập nước, giúp ổn định bờ sông, bờ đập, chống xói mòn và lọc nước. Loài này cũng cung cấp nơi trú ẩn cho động vật hoang dã như chim, bò sát, lưỡng cư và cung cấp giá trị kinh tế trong sản xuất thủ công.

©Nguyễn Huy Quang/SVW

Trang nước

Nymphoides indica (L.) Kuntze – Trang nước
Họ: Menyanthaceae – Trang

Tầm quan trọng

Trang nước giúp duy trì chất lượng nước, cung cấp nơi trú ẩn cho sinh vật thủy sinh và hỗ trợ cân bằng sinh thái. Việc bảo tồn loài này góp phần bảo vệ đa dạng sinh học và ổn định môi trường sống dưới nước.

©Nguyễn Huy Quang/SVW

Dướng

Broussonetia papyrifera (L.) L.Her ex Vent. - Dướng
Họ: Moraceae – Dâu tằm

Tầm quan trọng

Dướng đóng vai trò quan trọng trong việc chống xói mòn, cải thiện độ phì nhiêu của đất và cung cấp thức ăn cho động vật hoang dã. Loài này cũng có giá trị trong phục hồi rừng và hỗ trợ sinh kế bền vững.

©Nguyễn Huy Quang/SVW

Vú bò

Ficus heterophylla L.f. – Vú bò
Họ: Moraceae - Dâu tằm

Tầm quan trọng

Là loài có vai trò quan trọng trong bảo tồn đa dạng sinh học nhờ cung cấp nguồn thức ăn cho nhiều loài động vật, đặc biệt là chim và linh trưởng. Loài này giúp duy trì cân bằng sinh thái, hỗ trợ tái sinh rừng và bảo vệ đất khỏi xói mòn.

©Nguyễn Huy Quang/SVW

Ruối

Streblus asper Lour. - Ruối
Họ: Moraceae – Dâu tằm

Tầm quan trọng

Loài có vai trò quan trọng trong bảo tồn đa dạng sinh học nhờ cung cấp nơi trú ẩn và nguồn thức ăn cho nhiều loài động vật. Ngoài ra cây còn giúp cải thiện độ bền vững của đất, chống xói mòn và có giá trị dược liệu.

©Nguyễn Huy Quang/SVW

Tràm

Melaleuca quinquenervia (Cav.) S.T.Blake – Tràm
Họ: Myrtaceae – Tràm

Tầm quan trọng

Loài cây có vai trò quan trọng trong hệ sinh thái đất ngập nước, giúp cải thiện chất lượng nước, chống xói mòn và bảo vệ đất. Loài này cung cấp nơi trú ẩn cho nhiều loài động vật hoang dã như các loài chim và có giá trị trong phòng chống cháy rừng nhờ khả năng chịu lửa.

Sậy

Phragmites australis (Cav.) Trin. ex Steud. – Sậy
Họ: Poaceae – Hòa thảo

Tầm quan trọng

Sậy giúp ổn định đất, giảm xói mòn và lọc nước bằng cách hấp thụ chất ô nhiễm. Loài này cung cấp nơi trú ẩn cho nhiều loài động vật hoang dã.

Gáo nước

Canthium nucleoides D.C. – Gáo nước
Họ: Rubiaceae – Cà Phê

Tầm quan trọng

Cây có vai trò quan trọng trong bảo tồn hệ sinh thái rừng ngập nước và ven sông. Loài này giúp ổn định đất, hạn chế xói mòn và duy trì cân bằng thủy văn. Ngoài ra, Gáo nước cung cấp nơi trú ẩn và nguồn thức ăn cho nhiều loài động vật hoang dã như chim, góp phần bảo vệ đa dạng sinh học.

Hàm ếch/Trầu nước

Saururus chinensis (Lour.) Baill. – Hàm ếch
Họ: Saururaceae – Giépp cá

Tầm quan trọng

Hàm ếch có vai trò quan trọng trong hệ sinh thái đất ngập nước, giúp cải thiện chất lượng nước nhờ khả năng hấp thụ dinh dưỡng và kim loại nặng. Loài này cũng cung cấp nơi trú ẩn và nguồn thức ăn cho nhiều sinh vật thủy sinh.

Bồn bồn/Cỏ nển

Typha angustifolia L. – Cỏ nển
Họ: Typhaceae – Hương bồ

Tầm quan trọng

Cỏ nển giúp lọc nước, hấp thụ kim loại nặng và ổn định bờ sông. Loài này cung cấp nơi trú ẩn và nguồn thức ăn cho nhiều loài động vật hoang dã, đặc biệt là các loài chim nước. Việc bảo tồn Cỏ nển góp phần duy trì chất lượng nước và cân bằng sinh thái trong các vùng đất ngập nước.

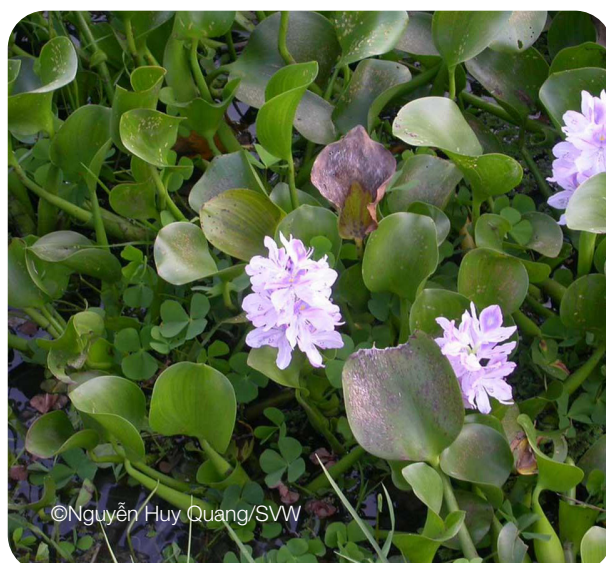

Lục bình/Bèo tây

Eichhornia crassipes (Mart.) Solms – Lục Bình
Họ: Pontederiaceae – Bèo tây

Tầm quan trọng

Lục bình có vai trò quan trọng trong hệ sinh thái nước ngọt, giúp hấp thụ kim loại nặng và cải thiện chất lượng nước. Tuy nhiên, do tốc độ sinh trưởng nhanh, loài này có thể gây tắc nghẽn dòng chảy, giảm oxy và ảnh hưởng đến đa dạng sinh học. Việc quản lý và bảo tồn Lục Bình cần cân bằng giữa lợi ích sinh thái và kiểm soát tác động tiêu cực để duy trì hệ sinh thái nước bền vững.

Hoa súng

Nymphaea stellata Willd. – Hoa Súng
Họ: Nymphaeaceae – Súng

Tầm quan trọng

Hoa súng đóng vai trò duy trì chất lượng môi trường nước, tạo môi trường sống cho động vật thủy sinh và đặc biệt góp phần bảo tồn đa dạng sinh học như: duy trì quần thể côn trùng thụ phấn, góp phần ổn định chuỗi thức ăn, duy trì sự cân bằng sinh thái và tránh sự xâm lấn của các loài ngoại lai, cũng là loài chỉ thị để đánh giá chất lượng môi trường nước.

Tuế đá vôi

Cycas sexseminifera F.N.Wei – Tuế đá vôi
Họ: Cycadaceae – Tuế

Tầm quan trọng

Tuế đá vôi có vai trò quan trọng trong cân bằng sinh thái, bảo vệ đất và duy trì đa dạng sinh học. Việc bảo tồn loài này không chỉ góp phần duy trì hệ thực vật cổ xưa mà còn đảm bảo sự ổn định sinh thái của các hệ sinh thái núi đá vôi.

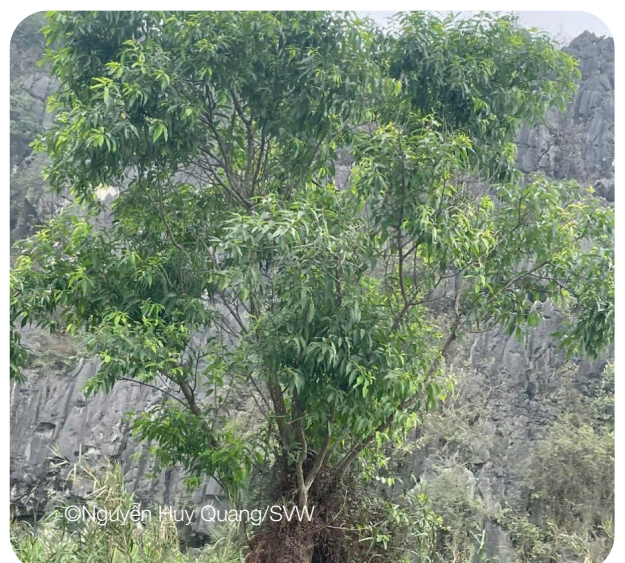

Và nước

Salis tetrasperma Roxb. – Và nước
Họ: Salicaceae – Liễu

Tầm quan trọng

Và nước là loài đóng vai trò quan trọng trong duy trì đa dạng sinh học, cung cấp nơi cư trú và nguồn thức ăn cho nhiều loài động vật hoang dã, đặc biệt là Voọc mông trắng (*Trachypithecus delacouri*), một loài linh trưởng quý hiếm.

LỜI KHUYÊN DÀNH CHO CHUYẾN ĐI CỦA DU KHÁCH TỚI VÂN LONG

Để chuyến tham quan Vân Long trở nên ý nghĩa, an toàn và thân thiện với thiên nhiên, bạn có thể tham khảo một số lời khuyên sau

Hãy là du khách sinh thái có trách nhiệm

- Không xả rác, không mang theo động thực vật ra khỏi khu bảo tồn.
- Không gây ồn ào, tránh làm phiền hoặc hoảng sợ các loài hoang dã.

Giữ khoảng cách quan sát hợp lý với các loài động vật

- Dùng ống nhòm thay vì tới gần chim, và các loài động vật khác.
- Không chụp ảnh bằng đèn flash, đặc biệt với Voọc mông trắng và các loài chim.

Lan tỏa thông điệp bảo vệ thiên nhiên

- Chia sẻ ảnh đẹp và cảm nhận tích cực về chuyến đi.
- Khuyến khích bạn bè, người thân đến Vân Long theo cách bền vững.

Tôn trọng người dân và văn hóa địa phương

- Chào hỏi thân thiện, không xâm phạm khu vực thờ tự, không mặc trang phục phản cảm.
- Lắng nghe chia sẻ từ người chèo thuyền – họ là “hướng dẫn viên sinh thái địa phương”.

Mang theo trang thiết bị phù hợp

- Giày mềm, nón rộng vành, nước uống, kem chống nắng, thuốc chống côn trùng (nếu cần).
- Máy ảnh, ống nhòm, sổ tay và bút để ghi chú hoặc phác họa nhanh.

**KHÔNG
ĐỤNG CHẠM**

KHÔNG CHO ĂN

KHÔNG GÂY ỒN

KHÔNG BẮT GIỮ

KHÔNG XẢ RÁC

©Lê Khắc Quyết

Thông tin liên hệ

HTX DVDL sinh thái Vân Long

Đơn vị cung cấp dịch vụ vé, thuyền, hướng dẫn và hỗ trợ tư vấn ẩm thực bản địa và các dịch vụ thiết yếu cho chuyến đi của bạn.

- Đ/c: Thôn Tập Ninh, xã Gia Vân, tỉnh Ninh Bình, Việt Nam
- ĐT: 0963106222
- Email: htxdlvanlong@gmail.com
- Website: dulichvanlong.vn

BQL rừng đặc dụng Hoa Lư - Vân Long

- Đ/c: Thôn Tập Ninh, xã Gia Vân, tỉnh Ninh Bình, Việt Nam
- ĐT: 02293640246
- Email: bqlvanlong2001@gmail.com

Trung tâm Bảo tồn Động vật hoang dã tại Việt Nam (Save Vietnam's Wildlife)

- Website: www.svw.vn

Lời cảm ơn

Chúng tôi chân thành cảm ơn Chương trình Phát triển Liên Hợp Quốc (UNDP), Save Vietnam's Wildlife, Ban quản lý rừng đặc dụng Hoa Lư - Vân Long, Hợp tác xã Dịch vụ du lịch sinh thái Vân Long, các chuyên gia sinh học, nhiếp ảnh gia và cộng đồng địa phương đã chia sẻ thông tin, hình ảnh và kinh nghiệm quý giá giúp hoàn thiện cuốn sổ tay này.

Cuốn sổ tay này là kết quả hợp tác đa bên với tình yêu thiên nhiên và cam kết bảo vệ thiên nhiên và phát triển bền vững của Khu bảo tồn thiên nhiên đất ngập nước Vân Long (KBTTN ĐNN) nói riêng và của Việt Nam nói chung.

Khám phá “viên ngọc xanh” giữa lòng Ninh Bình!

Cuốn sổ tay này là người bạn đồng hành lý tưởng cho mọi du khách khi đến thăm Khu Bảo tồn Thiên nhiên Vân Long – khu đất ngập nước nội đồng lớn nhất miền Bắc Việt Nam. Thông qua hình ảnh sinh động và thông tin dễ hiểu, cuốn sổ nhỏ này sẽ giúp bạn dễ dàng nhận diện một số loài động, thực vật tiêu biểu như Voọc mông trắng, Sen hồng, Gà lôi nước hay Tuế đá vôi – những kho báu thiên nhiên của khu bảo tồn.

Ngoài ra, cuốn sổ tay còn cung cấp các lời khuyên thiết thực, thông tin liên hệ và nhiều gợi ý minh họa đẹp mắt, phù hợp cho cả du lịch trải nghiệm, giáo dục môi trường và hướng dẫn sinh thái học đường.

3

